

PROFESYONEL FUTBOLDA GEÇER AKÇE : CEZAI ŞART

Durmuş Ali GENÇ

M.Ü. Beden Eğitim ve Spor Meslek Yüksek Okulu, Araştırma Görevlisi

ABSTRACT: In the Turkish Obligation Law there is punishment order and so much which is used in the football's order. It is useful to understand exactly of my opinion.

I-GİRİŞ

Profesyonel futbol günümüzde herkesin ilgisini çeken spor içerisinde özel yeri bulunan organizasyon türüdür. Futbolda futbolcu taraftar ile özdeşleşmiş ve futbolcuyu taraftar kendi duygu ve düşüncesini, ideal ve hedeflerini gerçekleştiren aktör durumuna sokmuştur. Futbolcular normal insanlara göre daha fazla görevler yüklenmiştir. Futbol kulübü, futbol organizasyonunu gerçekleştiren her yaş ve meslek grubundan insanların desteği ile ayakta kalan taraftarlarının beğenisi için faaliyetlerini sürdüren futbolun en temel birimidir. Kulübün başarısı, taraftarların sevgi ve desteği, oyuncularının iyi oyunu ile mümkündür.

Futbol kulübü ile futbolcu veya teknik elemanlar arasında yaptıkları sözleşme ile anlaşma sağlarlar. Karşılıklı sorumluluklar yükleyen iki taraflı anlaşmaya kulüp yöneticileri; futbolcusunun performansını, kulübüne ve kendisine olan sorumluluğuna dikkat etmesini veya sezon içerisinde ortaya çıkmasını istemedikleri olumsuz olayların önüne geçmek için böyle bir yolu seçerler. Aynı şekilde futbolcu veya teknik elemanlar da sözleşme süresinin sonuna kadar sözleşme şartlarına uygun ortamın devamıyla menfaatlerini korumaya çalışırlar. Bunun için sözleşmeye kendi lehlerine hükümler koydurmak isterler.

Türk Borçlar Hukukunda düzenlenen bir akit türü olan cezai şart, profesyonel futbolda çok sık uygulanan sözleşme türü olduğundan çalışmamıza konu teşkil etmiştir. Anlaşılmasının faydalı olacağını umuyoruz.

II-PROFESYONELLİK ŞARTLARI

20. yy'da dünyada meydana gelen hızlı değişimler, her konuda her şeyi bilen insanların yerine, belli konularda uzman olan kişilerin daha yararlı sonuçlar doğurduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu düşünceye uygun olarak, futbolun piramidini oluşturan, yalnızca boş zamanları değerlendirmek için spor yapan insanların

yerine, kendini futbolun emrine veren, bütün zamanlarını para kazanmak için futbolla geçiren elit bir zümrenin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bunlar profesyonellerdir. Profesyonel futbolcular, belli süre içerisinde kulüplere hizmet etmekte ve karşılığında büyük miktarlarda para almaktadır. Bu kişilerin motivasyonu para ile sağlanmaktadır. Çok yoğun stresi, sevinci, ilgiyi ve şöhreti genç yaşta yaşayan bu insanların profesyonel olmaları için kanun koyucu belirli şartların varlığını aramıştır.

Türkiye Futbol Fed. Profesyonel Futbol Talimatı 7.maddesi, profesyonel futbolcu olmak için gerekli şartları belirtmiştir. Buna göre;

a) Profesyonel olacak futbolcunun 18 yaşını tamamlamış reşit ve mümeyyiz olması, (Yaş tashihi yaptırmak suretiyle profesyonel sözleşme imzalamak isteyen futbolcunun talebi ancak yaş tashihi ilamının kesinleştiği tarihten bir yıl sonra nazarı itibara alınır.)

b) Türkiye Futbol Federasyonunun anlaştığı sağlık kurullarından, olmadığı yerlerde tam teşekküllü hastane sağlık kurulundan futbol oynamaya engel bir durum olmadığını belirten rapor alması,

c) 8.madde de belirtilen tek tip profesyonellik sözleşmesini akdetmiş olması gerekir.

III-PROFESYONEL FUTBOL SÖZLEŞMESİ

Türkiye Futbol Federasyonu hazırladığı Profesyonel Futbol talimatı 4.madde (g) fıkrası, profesyonel futbolcuyu şöyle tanımlanmıştır: "Kulübüne sözleşme ile bağlı olup, futbol faaliyetini, yüklenmiş olduğu sorumluluk ve ücretle yapan futbolcudur." Aynı talimatın (h) fıkrası, profesyonel takım için: "Bir kulübe bağlı olarak futbol faaliyetlerini ücret karşılığında yapan futbolcuların oluşturduğu bir gruptur." demıştır. Bu talimatın (ı) fıkrası transferi şu şekilde açıklamıştır: "Futbolcunun ilk kez profesyonel sözleşme imzalaması, kulübü ile sözleşmesinin yenilenmesi veya uzatılması sözleşmeli olarak başka bir kulübe aktarma yapmasıdır." demıştır.

Bu tanım ve açıklamalar ışığında Profesyonel Futbol Sözleşmesini şu şekilde tanımlamak mümkündür: "Belli bir yaşı tamamlamış, reşit, mümeyyiz ve gerekli sağlık şartlarına haiz olan futbolcu ile futbol kulübü arasında tek tip profesyonellik sözleşmesi ile anlaştıkları, futbol kulübü ve futbolcuya haklar ve yükümlülükler yükleyen iki taraflı bir akitir."

IV-CEZAI ŞART NEDİR?

Borçlunun, asıl borcunu ilerde hiç veya gereği gibi ifa etmediği takdirde alacaklıya karşı ifa etmeyi önceden taahhüt ettiği edime cezai şart denilir. Cezai şart asıl borca bağlı olarak ve ancak bu borcun ihlali ile doğabilecek olan fer'i bir edimdir[1].

Cezai şart, alacaklının ifayı elde edebilmek için, borçluyu karşı kullanabileceği bir baskı vasıtasıdır. Borçlu, borcunu ihlal ettiği takdirde, alacaklı aynen ifada bulunmasını yada tazminat vermesini isteyebilir; ama tazminat alacaklısı, zararın miktarını ve zarara uğradığını ispat etmesi gerekir. Cezai şart ödemeyi taahhüt eden borçlu, alacaklıyı zararın kapsamını ispat ettirmesine gerek kalmadan, tazminat ödemeyi gerçekleştirir. Bu durum alacaklı bakımından pratik bir durumdur.

Cezai şart konusunda Yargıtay Hukuk Dairelerinin vermiş olduğu bazı kararlar konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 25.12.1981 tarihli kararında: "Ceza Koşulu(Cezai Şart), geçerli bir borcun yerine getirilmemesi veya eksik getirilmesi durumunda, borçlunun ödemesi gereken ve malca(ekonomik) değeri olup bir hukuk işlemiyle belirlenen götürü edimdir. Ceza koşulu, borca aykırı davranılması durumunda oluşan ve alacaklının uğrayacağı zararın önceden ve götürü yol ile saptanmasıdır. Önceden belirlenen bir giderin olmasının yanı sıra ceza koşulu, borcun gereği gibi yerine getirilmesinde zorlayıcı bir işlevde görür, ceza koşulu, alacaklının borçluya karşı kullanabileceği hukuksal bir baskı aracıdır. Üstelik, alacaklıyı zararın varlığı ile kapsamını ispat etmek gibi güç ve üzücü uğraştan da kurtarır. Gerçekten m.159/1'e göre, "alacaklı zarara uğramamış olsa bile ceza gerekir."

Yargıtay Hukuk Dairesinin 14.11.1977 tarihli kararında ise: "Ceza koşulu, bir edimden yada belli bir yer ve zamanda edimden kaçınmada, genellikle para olan bir tutarın ceza olarak verilmesinin sözleşmesidir. Bu sözleşmenin amacı, borçluyu edime zorlama, alacaklıyı zararı saptama yükümünden kurtarma ve olumsuz edimlerde, yaptırım gücünden yararlanmasıdır. O nedenle iki fonksiyonu vardır: Bunlardan ilki ceza, ikincisi de tazminattır.

Ceza koşulu özel bir ceza niteliğindedir. Öyle ki, alacaklı zarara uğramasa bile, borçlu cezayı ödemekle yükümlüdür. Karşıt olarak da, borçlunun kusurunu ispat eden alacaklı, cezayı aşan tutarı da isteyebilir.

Ceza koşulunun tazminat fonksiyonuna gelince; genel maddi tazminat davaların da kural olarak, ispat yükü, zarara uğradığını iddia edenindir. Ceza koşulunda buna gerek yoktur. Esas itibariyle edimden kaçınmanın ispatı yeterlidir."

1.Cezai Şartın Fer'i Niteliği

Türk Borç Hukukun 158 ve devamı maddelerde düzenlenmiştir. Faiz veya kefalet de olduğu gibi, cezai şart akit veya akit dışı kaynaklardan doğabilir. Asıl borç; verme borcu, yapma veya yapmama borçları konusunda olabilecektir. Cezai şart, fer'i nitelikte olduğu için, asıl borç hükümsüz ise cezai şart da hükümsüz olacaktır. Asıl borcun sona ermesi halinde cezai şartta sona erecektir. Futbolcu ile Futbol Kulübü arasında futbolcunun belli süre içerisinde futbol faaliyetini, kulübün bünyesinde yapması ve kulübünde karşılığında para ve diğer sorumlulukları taahhüt ettiği anlaşma, asıl borcu oluşturur. Tarafların karşılıklı birbirlerini borcun gereği gibi yerine getirilmesinde zorlayıcı davranmak için cezai şart ileri sürmektedir.

B.K. m.161/III fer'liğin sonuçlarını, sadece asıl borcun kusursuz imkansızlık sebebiyle sona ermesi veya batıl olması durumunda cezai şartın talep edilemeyeceği belirtilmiştir.

2.Cezai Şartın Miktarı ve Tenkisi

Profesyonel Futbol Talimatının 8.a. maddesi "Taraflar tek tip sözleşme şartlarına ve bu talimat hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla özel şartlar tespit edebilirler..." Aynı talimatın 9. maddesi de "Bütün profesyonellik sözleşmeleri 5 yıla kadar süreli olabilir." demiştir.

Borçlar Hukukunda düzenlenmiş olan cezai şart hükümleri, cezai şartın miktarı konusunda tarafları serbest bırakmıştır. Bu hüküm, sözleşme yapma özgürlüğünün bir sonucudur.

B.K. 161/1 maddesi: "Hakim fahiş gördüğü cezaları tenkis ile mükelleftir." Taraflar aralarında yaptıkları Profesyonel Futbol Sözleşmesine hakkaniyete aykırı olarak fahiş cezalar koymaları halinde, taraflardan birisini ekonomik olarak çok büyük zarara uğratması durumunda, tarafın bu durumun düzeltilmesi için hakime müracaatı söz konusu olabilecektir. Bu durumun düzeltilmesi için yapılan müracaatta hakim, cezanın tenkisi mükellefiyeti altındadır. Futbolda ortaya çıkan

ihtilafların çözümü zorunlu tahkim müessesisi olan Tahkim Kurulu, B.K. 161/1 hükmünü uygulayacağı kesindir. Tahkim Kurulu, hakim gibi davranarak cezanın tenkisi yoluna gidecektir. Tahkim kurulu, miktar bakımından aşırı gördüğü cezai şart anlaşmalarını batıl saymayacak, akiti geçerli olarak değerlendirecek ancak, cezai şart miktarı makul bir duruma çekilecektir.

Hakkaniyet aykırılık unsurunun tespiti için şu noktalara dikkat etmek gerekir:

a)Alacaklının asıl edimin ifasındaki menfaati ile cezai şart arasındaki nispet,

b)Borçlunun akde aykırı davranışındaki kusur derecesi,

c)Borçlunun ekonomik durumudur[1].

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun bir kararında belirttiği gibi: Cezai şartın borçlu üzerinde onu ifaya zorlayan psikolojik bir baskı niteliğinde olduğu gözden uzak tutulmamalı ve yargıç cezai şartı, sözü edilen psikolojik baskının ortadan kalkmasına yol açacak şekilde indirmekten kaçınmalıdır." Sözleşmenin taraflarca hiç yada istenilen şekilde ifa edilmemesi durumunda, veya ifanın zamanında yada yerinde yapılmaması halinde cezai şart ödenmesi kararlaştırıldığı takdirde, alacaklı herhangi bir zarara uğramış olmasa bile bunu isteyebilecektir. (B.K.m. 159/1). Alacaklı kararlaştırılan cezai şarttan fazla zarara uğrarsa, cezai şartı aşan zarar miktarını borçlunun kusurunu ispat ederek isteyebilecektir. B.K. m.159/II bu durumu açıklar: "Şart olunan ceza miktarından fazla zarar düşer olan alacaklı, borçlunun bir kusuru olduğunu ispat etmedikçe fazlasını isteyemez." demiştir.

V-SONUÇ

Profesyonel futbol, büyük ekonomik değer ifade eden spor türüdür. Futbolcu ile Futbol Kulübü arasında yapılan profesyonel spor sözleşmesi sonuç ve kapsam itibariyle çok önemli hükümleri kapsamaktadır. Futbolcu hayatının genç yaşında büyük sorumlulukların, yoğun çalışma ve stresin altına girmektedir. Emsallerine göre temposu yüksek bir hayat yaşamaktadır.

Futbol kulüpleri, profesyonel futbolcusundan sahip olduğu becerilerinden saha içinde ve dışında sürekli en yüksek düzeyde yararlanmaya çalışacaktır. Bunu sağlamak için aralarında yaptıkları akitte özel cezai hükümler koyarak, futbolcuyu veya teknik elemanları zorlamaktadır.

Cezai Şart, bir ceza veya tazminat hüviyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Alacaklı, alacağın miktarı ve zararı ispat gibi zor ve zahmetli bir uğraşından kurtardığından cezai şart yolunu akitlerde çok sık başvurulan çare olmaktadır. Profesyonel Futbol Sözleşmeleri, Türk Borçlar hukukunda sözleşme yapma özgürlüğünün tanıdığı sınırlar içerisinde, futbolcu ile kulüp arasında yapılması zorunlu akit türüdür. Böyle olunca cezai şart profesyonel futbolun geçer akçesi hüviyetini almıştır.

KAYNAKÇA

- [1]- Selahattin Sulhi TEKİNAY, **Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Filiz Kitapevi, 1988 İstanbul.